

Pusztai Gabriella,
Ceglédi Tímea,
Bacskai Katinka,
Pallay Katalin
(szerk.)

**Az iskola-szülő
kapcsolattartás
gyakorlatai**

Intervenciók,
programok,
gyakorlatok
pedagógusoktól
pedagógusoknak

Oktatáskutatók
könyvtára

Center for Higher Education
CHERD
Research & Development - Hungary

PUSZTAI GABRIELLA, CEGLÉDI TÍMEA, BACSKAI KATINKA,
PALLAY KATALIN (SZERK.)

**Az iskola-szülő kapcsolattartás
gyakorlatai**

Intervenciók, programok, gyakorlatok pedagógusoktól
pedagógusoknak

Debrecen, 2024

SZAKMAI LEKTOR: PROF. DR. FÓNAI MIHÁLY
A SZAKMAI VÁLOGATÁST ÉS A SZÖVEGGONDOZÁST SEGÍTTETTE:
ERDŐS ISTVÁN

BORÍTÓTERV: MIKLÓDI-SIMON ZSÓFIA

FOTÓ: Szerencsi SZC Tokaji Ferenc Technikum, Szakgimnázium és Gimnázium; Bocskai István Általános Iskola – Biharkeresztes; Báthory István Katolikus Általános Iskola, Gimnázium és Szakgimnázium – Nyírbátor; Sója Miklós Görögkatolikus Általános Iskola – Nyíregyháza; Svetits Katolikus Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Kollégium – Debrecen; KOSZISZ Szent István Gimnázium és Technikum – Újfehértó

TÖRDELÉS: PAPP HUNOR, CEGLÉDI TÍMEA

NYOMDAI MUNKÁK: KAPITÁLIS NYOMDAIPARI KFT.

ISBN 978-615-6012-25-8 (Nyomtatott)

ISBN 978-615-6012-26-5 (PDF)

ISSN 2064-9312 (Nyomtatott)

ISSN 2732-1800 (Online)

Debreceni Egyetem Felsőoktatási Kutató és Fejlesztő Központ (CHERD-
Hungary)

Debrecen
2024

Oktatáskutatók Könyvtára sorozat
21. kötet
Sorozatszerkesztő
Pusztai Gabriella

A könyv alapját képező kutatást a MTA-DE-Családok és Tanárok Kooperációja Kutatócsoport (Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar) hajtotta végre és a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta. A szerkesztés a Magyar Tudományos Akadémia Bolyai János Kutatási Ösztöndíja, továbbá a Kulturális és Innovációs Minisztérium ÚNKP-23-5 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

© CHERD-Hungary
© Szerzők és szerkesztők

Tartalom

PUSZTAI GABRIELLA, CEGLÉDI TÍMEA, BACSKAI KATINKA: A SZÜLŐ-ISKOLA KAPCSOLATTARTÁS NEMZETKÖZI ÉS HAZAI JÓGYAKORLATAINAK TAPASZTALATAI	9
NEMZETKÖZI INTERVENCIÓK, PROGRAMOK	21
Bacskai Katinka, Hegedűs Gabriella, Pally Katalin, Zoller Katalin, Ceglédi Tímea: Bevezetés a nemzetközi intervenciók, programok fejezetéhez.....	22
Speciális igényű tanulók számára javasolt programok.....	25
<i>Erősségeken alapuló szülőség. USA</i>	<i>26</i>
<i>Bejelentkezés – felülvizsgálat – kijelentkezés (CICUCO). USA.....</i>	<i>28</i>
<i>Egyéni Oktatási Terv (IEP). USA.....</i>	<i>30</i>
<i>Család – Iskola Siker (FSS) és napi jelentéskártyák. USA.....</i>	<i>32</i>
<i>Megküzdés az ADHD-val a kapcsolatokon és az oktatáson keresztül (CARE). USA</i>	<i>34</i>
<i>Az apa részvétele az értelmi fogyatékos gyerekek oktatásában. Kenya</i>	<i>36</i>
<i>A család mint tantestület program (FAF). USA.....</i>	<i>38</i>
<i>Problémásan viselkedő gyerekek segítése. Alapvető készségek fejlesztése (COACHES). USA.....</i>	<i>40</i>
Mélyszegénységben élő, bevándorló vagy roma családok számára javasolt programok.....	43
<i>Szülői tanácsadás. Románia.....</i>	<i>44</i>
<i>Roma szülői levél. Németország.....</i>	<i>46</i>
<i>Roma befogadó projekt pedagógusképzéssel (INSETRom). Szlovákia, Ciprus.....</i>	<i>47</i>
<i>Traveller tanulók oktatást támogató szolgálata (TESS). Anglia</i>	<i>49</i>
<i>Tanoda. Magyarország.....</i>	<i>51</i>
<i>Csodaprogram. Írország</i>	<i>53</i>
<i>Családi Olvasás Program. Írország.....</i>	<i>55</i>
<i>Szülői Mentorprogram. USA.....</i>	<i>57</i>

<i>Tanári családlátogatások. USA</i>	59
Nyelvi hátránnyal küzdők számára javasolt programok	61
<i>Roma többnyelvű (transzlingváló) tanulási tér a szülők osztálytermi jelenlétével. Anglia, Finnország, Franciaország, Románia</i>	62
<i>Stephanie Alexander Konyhakert Program. Ausztrália</i>	64
<i>A Ghenti Általános Iskola jógyakorlata. Belgium</i>	66
<i>Az UNESCO „Várjuk-e az iskolát” programja. Bulgária és Szlovákia</i>	67
Egyéb programok (egészségtudatosság, önkéntesség, digitális oktatás)	69
<i>Sikeres Motoros Mozgás Oktatás Óvodásoknak (SKIP-Cymru). Wales</i> ...	70
<i>Wellnes folyosók. Kanada</i>	71
<i>Komprehenzív iskolai testmozgási program (CSPAP). USA</i>	73
<i>Az iskolai szociális munka gyakorlata a családokkal a Covid-19 időszakában. USA</i>	75
<i>Az iskola és a szülők közötti együttműködés kiépítése. Kanada</i>	77
<i>Szomszéd Projekt. USA</i>	79
<i>“Add-on” szülői program. USA</i>	80
<i>Számítógépes készségeket fejlesztő kurzus. Ausztrália</i>	82
<i>A szülő közvetítő szerepe a serdülőkori internethasználatban. Izrael</i>	84
<i>Minecraft, tanárok, szülők és tanulás. USA</i>	86
A nemzetközi programokat feldolgozó tudományos források ...	88
A SZÜLŐI-ISKOLA KAPCSOLATTARTÁS HAZAI JÓGYAKORLATAI	95
Pusztai Gabriella, Ceglédi Tímea, Bacsikai Katinka: A hazai jógyakorlatokról készült esettanulmányok tanulságai	96
Közszégi intézmények	101
<i>Markovics Katalin: Egymással egymásért. Kántorjánosi Református Általános Iskola és Óvoda</i>	102
<i>Juhos Ágnes: Helyi beágyazottság. Anonim Észak-Alföldi általános iskola</i>	109
<i>Szecsó János: Kötetlen, szórakoztató programok. Anonim Észak-Alföldi általános iskola</i>	114

Puskás Marcell, Ceglédi Tímea: A családért mondott hála. A Néri Szent Fülöp Katolikus Általános Iskola – Fülöp

Az iskola társadalmi kihívásai

Az iskola Fülöpön, a román határ mellett, Hajdú-Bihar vármegyében található. A lakosságszámát tekintve kis településen (1745 fő) jelentős a katolikus hitközséghez való tartozás. Fülöpön kevés a munkalehetőség a lakosság számára, az iskolát és a közmunka keretein belül történő foglalkoztatást leszámítva nem sok lehetőség adódik. A fiatalok jellemzően nem maradnak Fülöpön, mert úgy gondolják, hogy Debrecen – vagy egy nagyobb település – biztosabb megélhetést kínál a számukra.

Az iskolában 130 diák tanul a kötet megjelenésének idején (2023-as adatok alapján). Közülük 22,3% BTMN-es (29 fő), valamint 10,8% (14 fő) SNI-s. Hátrányos helyzetű a tanulók 39,2%-a (51 fő), halmozottan hátrányos helyzetű 33,1% (43 fő). A roma tanulók arányáról nincs hivatalos statisztika, azonban az esettanulmányhoz segítséget nyújtó interjúalany mintegy 50-60%-ra becsülte. Évfolyamonként egy osztállyal működik az iskola, viszont a gyermekek létszáma nem egyenletes eloszlású az első osztálytól a nyolcadikig. Rekorddal indult az első évfolyam (25 fő), ugyanakkor van kilenc fős osztály is. Az évfolyamismétlés leginkább az első vagy a második osztályokban fordul elő, néhányan éretlenül kerülnek az iskolába. Hosszú távon a gyermek érdekeit szolgálja, hogy biztos alapokkal rendelkezzen, így nagyobb sikerélmény várható, és jobban megállja majd a helyét a felső tagozatban. Az iskola irányítása inkluzív szemlélettel bír, minden gyermeket felvesznek. Külön öröm számukra, hogy a fülöpi gyermekek 99%-a őket választja.

Az intézmény 2016. óta a Debrecen-Nyíregyházi Egyházmegye fenntartásában működik. A közösség többsége nem rendszeres templomlátogató. Az iskola, bár a katolikus egyház fenntartásában áll, nem szigorú vallásos elvek alapján működik. Év elején a tanévnyitó (Veni Sancte) és év végén a tanévzáró hálaadás (Te Deum) a templomban történik. Az év eleji összevont interaktív szülői értekezleten mindig jelen van a lelkipásztor is. Tanév közben a jelentősebb egyházi ünnepeken közös szentmisét tartanak, valamint az adott ünnephez kapcsolódóan projektnapot, kézműves foglalkozásokat, lelki tartalmú foglalkozásokat szerveznek. A bal-

lagás általában – a templom befogadóképessége miatt – az iskolában történik, de az ünnepség előtt Tamás Atya lelki útavalót szolgáltat számkra a templomban, majd visszatérnek az iskolába, és ott megy végbe a ballagási ünnepség. Javasolják a családoknak, hogy félévente legalább egy alkalommal önkéntesen is történjen meg a templomlátogatás az iskolai programokhoz kapcsolódó templomlátogatásokon kívül.

Minőségi kapcsolattartás a szülőkkel

Pedagógusok továbbképzése: Az iskola kihívásaira egy lehetséges válaszként döntöttek a pedagógusok továbbképzései mellett. Legfontosabbnak tartják, hogy a diákok biztonságban legyenek az iskolában és lecsökkentsék az iskolai fizikai és lelki bántalmazások számát. Ennek érdekében egy fő mediációs képzést és ENABLE továbbképzést végzett, mely a konfliktusok asszertív megoldását segíti elő. Egy fő ifjúságvédelmi szakvizsgát tett le, ezáltal a pedagógus képzett gyermekvédelmi felelőssé vált az iskolában.

Együtműködés az egyházzal és a szakember hálózattal: Bár a templomlátogatás nem rendszeres a szülők körében, a katolikus egyház képviselője, Tamás Atya mondhatni nagy népszerűségnek örvend. Az iskolavezetés sok esetben a pappal karöltve tart esetkezelést, körbeszélést abban az osztályban, amelyikben a probléma felmerült. Jellemzően egy már megtörtént esettel kapcsolatos a megbeszélés, melynek célja, hogy a jövőben a hasonló problémák csökkenjenek, illetve a problémák megoldási módjai asszertíven változzanak. Előfordultak családi problémák miatti megbeszélések is, amelyek már nem az osztályközösségben történtek. A Nyíradonyi Szociális és Gyermekvédelmi Központ iskolapszichológust is biztosít. Számos diák látogatja a pszichológust, akik javasolják egymás között a szolgáltatás igénybevételét. A pszichológushoz vitt problémák újra és újra felütik a fejüket. Az iskola felismerte, hogy a hosszútávú eredményekhez a szülőkkel való együtműködés szükséges, amihez – az eddigiek folyamatos fejlesztése mellett – további megoldásokat keresnek. A település önkormányzata programokkal, az utazásban való segítséssel támogatja az iskola munkáját.

Személyes kommunikáció az online kapcsolattartás helyett: A pedagógus-szülő kommunikáció 90%-ban személyesen történik – főként a tanárok hozzáállásának köszönhetően. A technikához gyakran hiányos a hozzáférésük a szülőknek a nehéz életkörülmények miatt. Ezt felismerve

döntött úgy az iskola, hogy a személyes kapcsolattartást preferálja. Mindemellett az online kapcsolattartás csatornáit is kihasználják (pl. az iskolai élet örömeit, a diákok sikereit az iskolai facebook oldalon (A fülöpi Néri Szent Fülöp Katolikus Általános Iskola) és a honlapon (www.neriszentfulop.webnode.hu) osztják meg a szülőkkel, akik kommentek formájában megköszönik a pedagógusok munkáját.

Az első pillanat megragadása és a proaktivitás: A szülők megragadására már az első perctől törekednek. Minden év elején összevont szülői értekezletet tartanak, ahol Tamás Atya is jelen van. Ekkor hangzanak el az elvárások az iskola felől, valamint a gyakorlatok is ismertetésre kerülnek (gondolva itt a konfliktuskezelésre). Bármilyen probléma üti fel a fejét, a pedagógusok azonnal keresik a szülőt, ezzel egyfajta proaktívan cselekedve, a konfliktusok megelőzése végett.

Szülők önkéntessége: A szülők segítenek az iskolai programok előkészítésében (pl. úrnapi sátor díszítése, DÖK napra büfé biztosítása, gyermeknapra ajándék a diákoknak stb.).

Családlátogatás: Az iskola nemcsak annak falain belül törekszik a nevelőtevékenység folytatására, hanem a családok házaiban is. A családlátogatás intézménye még mindig jelen van az iskolában. Igazolatlan hiányzás, magatartási és viselkedési problémák esetén az osztályfőnök – van, amikor a gyermekvédelmi felelőssel vagy az érintett pedagógussal együtt – felkeresi a családot. Nagyobb esemény, esetleg beavatkozás előtt a szülők véleményét kéri ki. Törekcszenek arra a pedagógusok, hogy ne csak a negatív dolgok miatt keressék meg a szülőket, hanem a gyermek iskolai életében való pozitív változásról is beszámoljanak számukra. Az iskolapszichológus mindig a szülővel kezdi a beszélgetést, csak azt követi a gyermekekkel való foglalkozás.

Diákelőadások: A diákok több alkalommal előadásokat készítenek, melyek bemutatójára a szülőket is meghívják a templomba. A feldolgozott témák egy-egy szent életét mutatják be. Legutóbbi jelenetük a cigánysághoz kötődött: Boldog Ceferino, a cigány szent életéről szolt az előadás. A feldolgozás során a fontos közös üzenetek megfogalmazására is hangsúlyt fektetnek. A próbafolyamat és sikeres előadás megvalósítása igazi közösségfejlesztő erő!

Konfliktuskezelés reflektív feljegyzéssel: A konfliktusban résztvevő gyermekeket külön helyszínre hívják az iskolán belül (pl. irodahelyiség). Ott lehetőségük van elmondani, hogy mi is történt. Mindig a sértett fél kezdi a történetet, az elbeszélésbe a többiek nem szólhatnak bele. Ha mindegyik fél kifejtette az álláspontját, akkor van lehetőség a vélemény-

nyek ütköztetésére. Az eset megbeszélése után következik a lényeg: annak egyénenkénti átgondolása – majd papírra vetése –, hogy a jövőben hasonló helyzetben mit fognak másképp csinálni. Az egyéni fogadalmukat aláírásukkal nyomatékosítják a diákok. A papírok megőrzésre kerülnek, s újabb konfliktus során a diák megtekintheti a legutolsó, tőle származó feljegyzést. Amennyiben a résztvevő pedagógusok úgy látják, hogy még nincs béke a diákok lelkében, akkor arra kérik őket, hogy másnap tízórai szünetben jöjjenek fel az irodába, és mondják el, hogy sikerült-e egy napot békében eltölteniük, konfliktus nélkül. Ez a folyamat időigényes, de megéri következetesen végigvinni.

Konfliktuskezelés személyes megbeszéléssel: Természetesen a szülőkkel való konfliktusos esetekre – melyek legtöbbször két gyermek közötti helyzetből adódnak – is van megoldás. A szülő és az összes érintett pedagógus személyesen, leülve beszélnek át a történeteket, egymásnak esélyt adva arra, hogy ismertessék az eltérő álláspontokat. Meghívott vendégek előadásaival is erősítik az iskolai konfliktusok megelőzését (pl. egy rendőrnagy tart évente több alkalommal osztálybeszélgetéseket az iskolai bántalmazásról, a bűnmegelőzésről, az interneten tapasztalható kirekesztésről). A konfliktusos helyzetek az ismertetett módszerek hatására lecsökkentek. Egyre kevesebb a fizikai és verbális abúzus a gyermekek között. Ennek mérésére minden félév végén beszámoló készül, melyben az évközbéli feljegyzések segítségével számosítják az eseteket. A konfliktuskezelés bevezetése óta folyamatos csökkenés látható.

Pedagógusok jutalmazása: A pedagógusok kemény munkáját egyszerre szereti meghálálni az intézmény, a gyermekek és a fenntartó is. Az intézmény oldaláról gyakori, hogy a pedagógusoknak pedagógusnap alkalmából a gyermekek közösen karkötőt, illetve egyéb ajándékokat készítenek, valamint verssel, zenével köszöntik őket. A vezetőség gyakran felterjeszt pedagógusokat miniszteri elismerésre, a nyugdíjra készülő nevelők minden alkalommal Pedagógus Szolgálati Emlékéremben részesülnek. A lelki napok a pedagógusok feltöltődését segítik.

Művészeti és sportrendezvények: A szülők közönségként együtt örülhetnek a gyermekek sikereinek egy-egy hangverseny, előadás, vetélkedő vagy focikupa után. Nagy hangsúlyt fordít a közösségfejlesztésre az iskola. Minden DÖK napon DÖK-királyt választanak a diákok maguk közül. Osztályonként egy-egy gyereket – adott anyagok felhasználásával (krepp papír, alufólia, cellux) – DÖK-királynak öltöztet be az osztály. Közülük kerül ki a végső győztes. Minden Néri napon készül egy olyan kreatív alkotás, amelynek elkészítésében minden diák keze nyoma benne van. Pl. mozaikokból kirakott Szent Márton, Szent Korona stb.

Otthoni ismerkedés a Bibliával: A “Vidd és forgasd!” kezdeményezés célja a Biblia népszerűsítése volt. A játékra jelentkező tanulók feladata volt kölcsönözni egy Bibliát, abból lemásolni a napi evangéliumi szakasz megadott részét. A lemásolt szöveggel ellátott cetlik bekerültek a heti sorsolásokba, ahol csokoládé volt a nyeremény. A fődíj sorsolásánál minden cetli újra játékba került. A legszorgalmasabbak így többszörös eséllyel indulhattak. A játék eredményeként a gyerekek otthon, a szüleikkel együtt ismerkedhettek a Bibliával.

A hit szerepe a családjért és a szülőkért mondott hálában: A gyerekek egy-egy közös rendezvény után (pl. nyári tábor, Néri nap), s a tanév végén is hálájukat fejezhetik ki Istennek. Ezek között gyakran megjelenik a családjért, a szülőkért mondott hála. A legutóbbi tanévzáró ünnepségen felemelték azt a több 10 méteres pénztárgépszalagot, melyre ráírták a diákok és dolgozók, hogy ki miért és kiért hálás a Jóistennek. Az iskola nagy hangsúlyt fektet a családban megélt ünnepekre (pl. anyák napja, karácsony), valamint a hagyományok ápolására is. Például minden húsvétkor sárgatúrót készítenek az osztályok, húsvét előtt az iskola egész közössége Fülöp község utcáin keresztutat végez.

Összegzés

A Covid-19 természetesen nem könnyítette meg a fülöpi iskola helyzetét sem. Hiányoztak a szülők, családok oldaláról a technikai feltételek. Azonban a járványhelyzet nemcsak ebből a szempontból okozott nehézséget, hanem a konfliktuskezelési program oldaláról is. Mivel nem láttak bele teljesen a pedagógusok a családok életébe, a konfliktusokat sem látták, amelyek akár családon belül, akár a gyermekek között zajlottak. Ez akár a program megakasztásának is tekinthető, mivel esély sem volt a fejlesztésekre.

Az intézmény legfontosabb alapelve, amely a szülői bevonódást is keretezi, a közösség fejlesztése. A hit megélésén keresztül, a szülők élet-helyzetére figyelve, a gyermeket középpontba helyezve, a hálát kölcsönösen kifejezve olyan légkör alakult ki, ahol a szülői bevonódás további fejlődése várható.